

■ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αλεξάνδρα Ζγούβα

Εκπαιδευτικός, MSc στα Πληροφοριακά Συστήματα
azgouna@hotmail.com

Περίληψη

Η Ηλεκτρονική Μάθηση, ως κύριος ή εναλλακτικός τρόπος επιμόρφωσης των εργαζομένων, αποτελεί σήμερα δημοφιλή, οικονομική και αποδοτική επιλογή για την εξασφάλιση της επιτυχίας της σύγχρονης επιχείρησης. Παρόλα αυτά δεν παύουν να υφίστανται σημαντικοί προβληματισμοί γύρω από ζητήματα που θεωρούνται αμφιλεγόμενα και χρήζουν συζήτησης και εξειδικευμένης παιδαγωγικής έρευνας.

Λέξεις Κλειδιά

Ηλεκτρονική Μάθηση, επιμόρφωση εργαζομένων.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Οι αλματώδεις αλλαγές στον τομέα των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), σε συνδυασμό με τις συνθήκες που επιβάλλουν η Κοινωνία της Γνώσης και η Νέα Οικονομία, καθιστούν αναγκαία την αναθεώρηση του τρόπου οργάνωσης της ζωής, της εκπαίδευσης και της εργασίας των σύγχρονων πολιτών. Στο πλαίσιο της νέας αυτής πραγματικότητας οι σύγχρονες επιχειρήσεις, για να επιβιώσουν και να αξιοποιήσουν τις παροχές που προσφέρονται σε έναν κόσμο, όπου πολλαπλασιάζεται η ψηφιοποίηση λειτουργιών, διαδικασιών και υπηρεσιών, είναι απαραίτητο να στελεχώνονται από εργαζόμενους που διαρκώς βελτιώνουν, αναβαθμίζουν και εκσυγχρονίζουν τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητές τους. Οι τάσεις της αγοράς καταδεικνύουν ότι η παραδοσιακή επιμόρφωση επαναπροσδιορίζεται και διευρύνεται με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας, ώστε να πληροί μια σειρά χαρακτηριστικών προϋποθέσεων: να είναι άμεσα διαθέσιμη, πλούσια σε περιεχόμενο και βάθος, ανανεώσιμη, πιστοποιήσιμη, συνεχής, μικρού κόστους κτλ.

Εργαλείο για την ικανοποίηση της παραπάνω ανάγκης είναι η Ηλεκτρονική Μάθηση (e-learning)¹. Όπως με σαφήνεια ορίζει την έννοια το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP), η

1. Στη σύγχρονη βιβλιογραφία παρατηρείται συχνά χρήση του όρου e-training (Ηλεκτρονική Κατάρτιση, Τηλεκατάρτιση, Κατάρτιση μέσω Η/Υ κα) που αφορά σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, σε αντίθεση με τον όρο e-learning (Ηλεκτρονική Μάθηση) που αφορά κυρίως σε ΑΕΙ, σχολεία κτλ. Στις σύγχρονες επιχειρήσεις γίνεται κυρίως λόγος για IT (Information Technologies) Training, δηλ. την εκπαίδευση σε ΤΠΕ τεχνολογίες για χρήση hardware, software, δικτύων κτλ. και για Soft Skills Training, δηλ. εκπαίδευση κυρίως επαγγελματικού χαρακτήρα πχ σε περιοχές όπως: διοίκηση, πωλήσεις, ανθρώπινο δυναμικό, υπηρεσίες, λογιστικά, οικονομικά, management, χρήση πληροφοριακών συστημάτων κτλ.

Ηλεκτρονική Μάθηση είναι η μάθηση που υποστηρίζεται από ΤΠΕ και δεν περιορίζεται μόνο στην απόκτηση δεξιοτήτων ΤΠΕ. Καλύπτει ένα ευρύ σύνολο εφαρμογών και διεργασιών, όπως την on-line, web-based, computer-based μάθηση, virtual classrooms και συνεργασία με ψηφιακά μέσα. Μπορεί να συμπεριλαμβάνει πολλά είδη ή υβριδική χρήση μεθοδολογιών (χρήση λογισμικού, internet, cd-rom ή οποιουδήποτε άλλου ηλεκτρονικού ή αλληλεπιδραστικού μέσου) και επιτυγχάνει την προσφορά περιεχομένου μέσω intranet/extranet, δορυφορικής εκπομπής, interactive TV κα.

Παλιά Οικονομία	Νέα Οικονομία
Εργαζόμενοι vs Διοίκηση	Ομάδες εργασίας
Σταθερότητα	Ταχύτητες αλλαγές
Απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων	Δια Βίου Μάθηση (Life Long Learning)
Εκπαίδευση ως κόστος	Εκπαίδευση ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
Κινητικότητα μαθητευόμενου	Κινητικότητα περιεχομένου
Παραδοσιακά έντυπα μέσα	Υψηλού επιπέδου τεχνολογίες
One size fits all	Δημιουργία προγραμμάτων κατά περίπτωση
Just- in-case	Just-in-time
Απομονωμένοι εκπαιδευόμενοι και μαθησιακά γεγονότα	Μαθησιακές κοινότητες

Σχήμα 1. Σύγκριση Παλιάς και Νέας Οικονομίας.

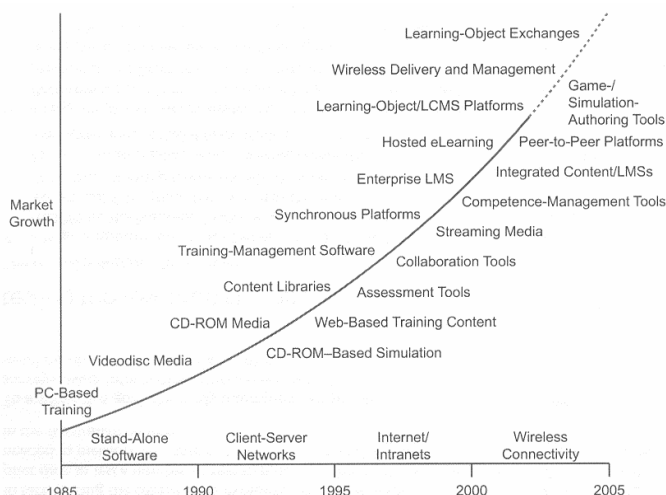
(Πηγή με μετατροπή: LearnFrame 2000, Berge 2003)

Ήδη από το 2000 με το Συμβούλιο της Λισσαβόνας και μέσω σταδιακά οργανωμένων δράσεων και υλοποιήσεων αποδόθηκε μεγάλη βαρύτητα στην προώθηση της νεοεμφανιζόμενης αυτής έννοιας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ηλεκτρονική Μάθηση έχει διανύσει διάφορα τεχνολογικά και παιδαγωγικά εξελικτικά στάδια: από το πρώιμο στάδιο, κατά το οποίο κυρίαρχο ρόλο διαδραμάτισε ο εκπαιδευτής, και το στάδιο της μαθητοκεντρικής προσέγγισης, φτάσαμε σήμερα να διανύουμε την περίοδο που χαρακτηρίζεται από την ομαδική και συνεργατική μάθηση και από την αναγκαιότητα μεταγνώσης.

Έτσι λοιπόν η Ηλεκτρονική Μάθηση –ως κύριος ή εναλλακτικός τρόπος επιμόρφωσης- αποτελεί μια από τις πιο δημοφιλείς επιλογές για την εξασφάλιση της επιτυχίας της σύγχρονης επιχείρησης -βιομηχανίας, μικρομεσαίας επιχείρησης, δημόσιου ή ιδιωτικού οργανισμού- στην ηλεκτρονική εποχή που διανύουμε. Οι εκπαιδευτικές πρακτικές αυτού του είδους, ως τμήμα της εκπαιδευτικής πολιτικής της Διοίκησης Ανθρώπινων Πόρων, αποτελούν πλέον οικονομική και αποδοτική λύση, προσιτή στους περισσότερους εργοδότες.

Η εφαρμογή της διαπιστωμένα αποτελεί κέρδος και επένδυση, καθώς μειώνονται τα έξοδα μετακινήσεων, ο χρόνος απουσίας από τη θέση εργασίας και το κόστος της παραδοσιακής επιμόρφωσης. Προτέρημα και ταυτόχρονα κίνητρο είναι επίσης το γεγονός ότι μπορεί να συμβαδίσει αρμονικά με την καθημερινή εργασία και να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις για άμεση, επίκαιρη, ευέλικτη χωρικά και χρονικά, διαρκή εκπαίδευση των υπαλλήλων, το γνωστικό επίπεδο των οποίων έχει άμεσο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης

και τη θέση της στην αγορά. Μέσω της Ηλεκτρονικής Μάθησης μπορούν να αξιολογούνται οι διαδικασίες μάθησης, να αναπροσαρμόζεται το περιεχόμενο σε καθημερινή βάση και να παρέχεται η δυνατότητα, συνήθως αυτόνομα οργανωμένης και εξατομικευμένης, μάθησης είτε στο σπίτι είτε στον εργασιακό χώρο. Οι επιχειρήσεις μπορούν να υλοποιήσουν την Ηλεκτρονική Μάθηση μέσω intranet, απλού Internet, μέσω δορυφορικών ή ασύρματων τεχνολογιών. Εκτός από αγορά ετοιμοπαράδοτων προγραμμάτων ή χρήση LMSs/LCMSs, άλλες δημοφιλείς μορφές μπορεί να είναι η ύπαρξη εκπαιδευτικών πυλών ή on-line πανεπιστημίων κα.

Σχήμα 2. Εξέλιξη των τεχνολογιών στον τομέα του e-learning.

(Πηγή: Barron 2002)

Η μελέτη των πρακτικών της αγοράς αναδεικνύει τα εξής:

- η Ηλεκτρονική Μάθηση δεν μπορεί να αποτελεί υποκατάστατο για τις παραδοσιακές μεθόδους, όπως η παραδοσιακή τάξη, η δασκαλοκεντρική παράδοση κτλ
- δεν υπάρχει κανένας απόλυτα ορθός τρόπος να αναπτυχθεί και να χρησιμοποιηθεί η Ηλεκτρονική Μάθηση. Ούτε οι εργασιακοί χώροι ούτε οι προσφερόμενες λύσεις/ εφαρμογές είναι ομοιογενείς. Συνήθως εφαρμόζεται η Συνδυαστική Μάθηση (blended learning), δηλαδή «η ενοποίηση στοιχείων τόσο της παραδοσιακής διδασκαλίας όσο και της υποβοηθούμενης από τεχνολογικά μέσα διδασκαλίας σε μια ολοκληρωμένη έννοια» (Ploski 2002).

Εξειδικευμένες μελέτες, σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, που σχετίζονται με την Ηλεκτρονική Μάθηση, φέρνουν στο φως πληθώρα στοιχείων για την εφαρμογή της σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε επιχειρήσεις και οργανισμούς. Αν και πολλές από αυτές αφορούν πολυεθνικές εταιρίες, γεγονός που δυσχεραίνει το διαχωρισμό των δεδομένων κατά περιοχή, παρόλα αυτά τα διαθέσιμα στοιχεία είναι αρκετά και ανανεώνονται διαρκώς. Δυστυχώς όμως χαρακτηρίζονται από την έλλειψη εξειδικευμένων ποιοτικών κυρίως στατιστικών στοιχείων. Οι προμηθευτές συνήθως περιορίζονται σε απλή αναφορά για τις υλοποιήσεις των πελατών τους, οι αρμόδιοι

οργανισμοί συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων παρουσιάζουν μεμονωμένα ή ελλιπή στοιχεία και οι επιχειρήσεις δημοσιεύουν συνοπτικές περιγραφές και ανακοινώσεις σχετικά με τις δραστηριότητες στις οποίες έχουν προβεί. Μάλιστα τα στοιχεία μπορεί να αφορούν μεμονωμένες εφαρμογές σε διάφορες χρονικές στιγμές και για επιμέρους τμήματα των εταιριών. Εξάλλου είναι περιορισμένο και το βάθος ανάλυσής τους, προφανώς λόγω του ότι η εκπαίδευση του προσωπικού αποτελεί τμήμα της στρατηγικής ανταγωνισμού της κάθε εταιρίας και, συνήθως, δε δημοσιοποιείται.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Παρά την ύπαρξη των προαναφερθέντων θετικών στοιχείων, δεν παύουν να υφίστανται σημαντικοί προβληματισμοί. Καταρχήν μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι οι τεχνικές λύσεις που δίνονται κατά περίπτωση μπορεί είτε οι ίδιες να θέτουν περιορισμούς στη διαδικασία μάθησης είτε να εφαρμόζονται με άστοχο τρόπο. Στην παρούσα εισήγηση δίνεται έμφαση στην παιδαγωγική πλευρά των συνήθων εφαρμογών της αγοράς και επισημαίνονται τα σημεία τους που μπορεί να θεωρηθούν αμφιλεγόμενα και χρήζουν περαιτέρω συζήτησης και εξειδικευμένης παιδαγωγικής έρευνας.

Το ζήτημα της αυτόνομα οργανωμένης μάθησης

Για την επιτυχή συμμετοχή σε προγράμματα Ηλεκτρονικής Μάθησης απαραίτητες θεωρούνται οι δυνατότητες της αυτοδιδασκαλίας, του εσωτερικού κινήτρου μάθησης και της αυτόνομα οργανωμένης μάθησης (Guglielmino, Guglielmino 2001). Οι χρήστες αυτών των εφαρμογών, στο σύνολό τους, δεν έχουν βεβαίως το ίδιο γνωστικό υπόβαθρο, την ίδια εμπειρία και κινητοποίηση, τις ίδιες στρατηγικές μάθησης κτλ. Αν και πολλά προγράμματα προσπαθούν να καλύψουν όσο το δυνατόν περισσότερες περιπτώσεις ατομικών διαφοροποιήσεων, ελάχιστα παρέχουν περιθώριο για προσαρμογή σε εξατομικευμένες ανάγκες και μαθησιακά στυλ, καθότι είναι εμπορικά προϊόντα που απευθύνονται σε διαφορετικές αγορές και ομάδες-στόχους.

Εγείρεται επίσης και το ερώτημα του αν είναι πραγματικά αυτόνομα οργανωμένη η μάθηση ή αν υπάρχει μια «ψευδαίσθηση αυτονομίας», η οποία περιορίζεται από το στενό πλαίσιο της δομής και την κατάτμηση του περιεχομένου του προγράμματος.

Αμφιβολίες τέλος μπορούν να εκφραστούν ως προς το αν είναι η κατάλληλη στρατηγική, που – όπως διακηρύσσεται - μπορεί να ενισχύσει την αυθεντική υιοθέτηση μιας κουλτούρας Δια Βίου Μάθησης, καθώς ήδη είναι δύσκολο και χρονοβόρο το να αντιληφθεί κανείς ότι η ιδέα της Δια Βίου Μάθησης λειτουργεί προς όφελος του ίδιου του ατόμου και όχι προς όφελος άλλων, όπως πχ του εργοδότη (Page 2006).

Προϋπόθεση η κατοχή γνώσεων και δεξιοτήτων

Πολλές φορές οι ενήλικοι εργαζόμενοι δεν κατέχουν τις κατάλληλες δεξιότητες χρήσης ψηφιακών μέσων ή, όπως αναφέρθηκε, την ετοιμότητα για αυτόνομη μάθηση και μάθηση μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών (Martinez 2003). Δεδομένου μάλιστα ότι συνήθως ο ενήλικος μαθαίνει με τον τρόπο που του δίδαξαν κατά τα σχολικά ή ακαδημαϊκά του χρόνια, είναι συχνά δύσκολο να προσαρμοστεί σε νέους τρόπους διδασκαλίας, που περιλαμβάνουν το χειρι-

σμό εξοπλισμού/ λογισμικού με τα οποία δεν είναι επαρκώς εξοικειωμένος (elearnity 2002). Όσοι δε γνωρίζουν ακόμη πώς να χρησιμοποιούν υπολογιστές ή τουλάχιστον να απολαμβάνουν τη χρήση τους, πιθανόν να εγκαταλείψουν πρόωρα την εκπαιδευτική διαδικασία, ακόμη κι όταν η μάθηση πραγματοποιείται σε πραγματικές συνθήκες με οικείο εξοπλισμό. Αυτό είναι το ζήτημα του ψηφιακού γραμματισμού των ενηλίκων, που, μπορεί να εμφανίζεται ως αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας, μάλλον όμως είναι προαπαιτούμενο για επιτυχή συμμετοχή σε προγράμματα Ηλεκτρονικής Μάθησης (Dolan 2004).

Ενεργοποίηση κινήτρων εμπλοκής/ μάθησης

Η κινητοποίηση, εσωτερική ή εξωτερική, αποτελεί πρωτεύοντα παράγοντα για τη μάθηση. Μείζον ερώτημα προκύπτει σχετικά με το κατά πόσον προσφέρονται στους εργαζόμενους τα απαραίτητα κίνητρα και η επανατροφοδότηση, όπως και το κατά πόσον αναπτύσσουν ψυχολογικές/ συναισθηματικές αντιστάσεις, ελλείπει εκπαιδευτή και επικοινωνίας με άλλους εκπαιδευόμενους. Στον αντίποδα αυτού, όταν γίνεται αλόγιστη χρήση της Ηλεκτρονικής Μάθησης, τότε προκαλείται απώλεια του ενδιαφέροντος και της προσοχής των συμμετεχόντων. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευόμενοι, και κυρίως όσοι δεν έχουν προηγούμενη επαφή με νέες τεχνολογίες, καταναλώνουν περισσότερο χρόνο στην «εξερεύνηση» του νέου υλικού (και κυρίως του hardware τμήματος) είτε από ενθουσιασμό είτε από περιέργεια και λιγότερο στο περιεχόμενο της μάθησης.

Δεν θα πρέπει να παραβλέψει κανείς και το γεγονός ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες οι εργαζόμενοι επιμορφώνονται είναι ιδιαίτερες και πιθανόν να ασκούν αρνητική επίδραση στη διάθεση και την προθυμία τους για συμμετοχή. Αρκετές φορές οι εκπαιδευόμενοι είναι υποχρεωμένοι να ολοκληρώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα για λόγους που μπορεί να αφορούν εκμάθηση νέων γνωστικών αντικειμένων (λόγω εσωτερικών μετακινήσεων), οργανωτικές αλλαγές στις επιχειρήσεις, ανάγκη για διαρκή ενημέρωση/ βελτίωση του βιογραφικού σημειώματός τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις η Ηλεκτρονική Μάθηση εκλαμβάνεται ως λιγότερο σημαντική σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους, ενώ υψηλά είναι και τα ποσοστά μη ολοκλήρωσης και εγκατάλειψης των προγραμμάτων (Frankola 2001), για λόγους που σχετίζονται με την έλλειψη χρόνου, υποστηρικτικού κλίματος στην επιχείρηση κτλ (ebusinessforum 2005).

Άλλες φορές πάλι οι ενήλικοι εργαζόμενοι αντιστέκονται στην εκμάθηση ή χρήση νέων μεθόδων και μπορούν να δουν την Ηλεκτρονική Μάθηση ως απειλή για τη θέση τους ή τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους. Αν μάλιστα κάποια τμήματα της εκπαίδευσης (πχ, τηλεδιάσκεψη) καταγράφονται, αποθηκεύονται και μπορούν να ανακτηθούν, τότε η καχυποψία και ο φόβος της δημόσιας αποτυχίας κυριαρχεί.

Συνεπής εφαρμογή θεωριών μάθησης

Για την εκπαίδευση ενηλίκων υπάρχουν συγκεκριμένες παιδαγωγικές παράμετροι που είναι σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη. Πέρα από τις βασικές θεωρίες μάθησης (Συμπεριφοριστικές- Watson, Skinner, Γνωστικές-Piaget, Bruner, Ανθρωπιστικές-Maslow, Rogers, Κοινωνικής Μάθησης-Bandura), οι οποίες εξετάζουν τη μάθηση χωρίς ηλικιακή κατηγοριοποίηση, υπάρχουν θεωρίες που εστιάζουν εξειδικευμένα στον τρόπο μάθησης των ενηλίκων. Έτσι τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκαν θεωρίες που λαμβάνουν υπόψη την τάση ο ενήλικος να

θεωρείται αυτοκατευθυνόμενος (Θεωρία Ανδραγωγικής του Μ. Knowles), τον τρόπο ζωής και τους ρόλους του ενηλίκου (Α. Β. Knox, Ρ. Jarvis), τις συνειδησιακές/ εσωτερικές του μεταβολές (J. Mezirow, Ρ. Freire) (ΕΚΕΠΙΣ 2006). Εκτός από τη διαμάχη (ειδικά μεταξύ παιδαγωγικού και ανδραγωγικού μοντέλου που εξακολουθεί να συνεχίζεται και να προκαλεί συζητήσεις στους παιδαγωγικούς κύκλους) αμφίβολο είναι το γεγονός αν κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων της Ηλεκτρονικής Μάθησης εφαρμόζονται με συνέπεια οι παιδαγωγικές θεωρίες μάθησης.

Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας

Ως προς το κομμάτι της αξιολόγησης, είναι πολύ δύσκολο να αποτιμηθεί πραγματικά η Ηλεκτρονική Μάθηση σε οποιαδήποτε μορφή και ακόμη περισσότερο να καταγραφεί η αποδοτική χρήση της σε εργασιακά περιβάλλοντα. Καταρχήν οι περισσότεροι αποδέχονται τις εφαρμογές αυτές ως αποτελεσματικές, αφού διαφημίζονται ως τέτοιες. Δυστυχώς όμως πολλές φορές επενδύονται περισσότερα χρήματα στο marketing της Ηλεκτρονικής Μάθησης παρά στο ίδιο το περιεχόμενό της. Επίσης, η αξιολόγησή της περιορίζεται πολλές φορές σε ένα παιχνίδι αριθμών, όπου η αξία της απεικονίζεται με το ποσό των χρημάτων που ξοδεύεται για την αγορά hardware και software, την αναλογία χρηστών προς τα χρησιμοποιούμενα μηχανήματα, το χρόνο πρόσβασης των χρηστών στην εφαρμογή κτλ. Τέτοιου είδους ποσοτικά δεδομένα είναι εύκολο να συλλεχθούν, δε συμβάλλουν όμως στον απολογισμό της μαθησιακής διαδικασίας.

Υπάρχουν αρκετά μοντέλα για την αξιολόγηση της Ηλεκτρονικής Μάθησης, που μπορεί να αφορούν αξιολόγηση από την πλευρά των εργοδοτών ή των εκπαιδευτών, της μέτρησης τεχνικών χαρακτηριστικών, της αξιολόγησης της ποιότητας του γνωστικού περιεχομένου του μαθήματος, τη μέτρηση οικονομικών παραμέτρων κτλ. Αρκετές έρευνες χρησιμοποιούν έτοιμα μοντέλα, όπως αυτό του Kirkpatrick.

Στην πλειοψηφία τους οι επιχειρήσεις περιορίζονται σε μονόπλευρες ή ελλειμματικές μετρήσεις της αποτελεσματικότητας, αδιαφορώντας για τις μεταβολές στη συμπεριφορά των εργαζομένων ή μακροπρόθεσμα για το βαθμό μεταφοράς της αποκτηθείσας γνώσης στον εργασιακό χώρο μετά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Προέλευση και ποιότητα περιεχομένου μάθησης

Είναι γεγονός ότι οι περισσότερες λύσεις και τα εργαλεία προέρχονται από το εξωτερικό και οι υπηρεσίες από παραρτήματα πολυεθνικών εταιριών στη χώρα μας. Η αγορά αντιμετωπίζει κυρίως την έλλειψη έτοιμου εκπαιδευτικού υλικού, καθώς οι εκπαιδευτικοί τίτλοι σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα είναι γραμμένοι στην πλειοψηφία τους στην αγγλική γλώσσα. Συνεπώς, οι ελληνικές επιχειρήσεις που θέλουν να εντάξουν κάποιες δραστηριότητες Ηλεκτρονικής Μάθησης στο εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα είναι συχνά υποχρεωμένες να μεταφράσουν/ αναπτύξουν όλο το εκπαιδευτικό τους υλικό, γεγονός που αυξάνει αρκετά το κόστος του όλου εγχειρήματος. Ειδικά για τα διαδικτυακά προγράμματα προκύπτουν επιπρόσθετα νομικά προβλήματα που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο είναι ελεύθερα προσβάσιμο και άρα αντιγράψιμο.

Ανάγκη για συνεργατική μάθηση

Η Ηλεκτρονική Μάθηση προωθεί τη συνεργασία (σύγχρονη ή ασύγχρονη), την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία, την κοινή χρήση πληροφοριών. Παρόλα αυτά συχνά μειώνεται αισθητά η προσωπική επικοινωνία και επαφή μεταξύ των συμμετεχόντων. Η παρεμβολή του ψηφιακού μέσου επηρεάζει τη φύση και το χαρακτήρα της διαπροσωπικής επικοινωνίας, αλλοιώνοντας ή καταργώντας τα εξωγλωσσικά στοιχεία της επικοινωνίας.

Δυνατότητα πρόσβασης

Σε αρκετές περιπτώσεις δεν υπάρχει ισότητα στην πρόσβαση σε εφαρμογές Ηλεκτρονικής Μάθησης για τους εργαζόμενους όλων των κοινωνικών τάξεων και οικονομικών στρωμάτων, ηλικιών και μορφωτικών επιπέδων, παρά το γεγονός ότι η αυξημένη ισότητα φαντάζει ως πλεονέκτημα. Εξάλλου το κόστος –δημιουργίας, αγοράς, λειτουργίας ή συντήρησης εφαρμογών Ηλεκτρονικής Μάθησης- μπορεί να αποτελεί τον πλέον αποτρεπτικό παράγοντα για την υιοθέτησή της από συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων, κυρίως τις μικρομεσαίες.

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Υπάρχουν σαφώς ανοιχτά ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω εμβάθυνσης και μελλοντικής έρευνας στο πεδίο της Ηλεκτρονικής Μάθησης. Η αγορά όμως ωριμάζει, βελτιώνεται και προσαρμόζεται στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις. Οι τεχνολογίες και οι εκπαιδευτικές λύσεις προσπαθούν να ανταποκριθούν καλύτερα στις ανάγκες του κάθε επαγγελματικού κλάδου. Πέρα από την ανάγκη να καθιερωθούν στο σύγχρονο περιβάλλον εργασίας αυθεντικά μαθησιακά περιβάλλοντα και να αναπτυχθεί διαθεματικό και πολύγλωσσο μαθησιακό υλικό, σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους, σημαντικό είναι να τεθεί στο επίκεντρο της έρευνας ο ενήλικος εργαζόμενος μαθητής και οι ατομικές και εργασιακές ιδιαιτερότητές του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΕΚΕΠΙΣ (2006), *Εκπαιδευτικό Υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Ι*, 59-76.
- Barron T. (2002), *Evolving Business Models in e-Learning*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος <http://www.sric-bi.com/LoD/summaries/EvolvBizModelsSum.pdf>
- Berge Z. (2003), Planning and Managing Distance Training and Education in the Corporate Sector, in Moore M.G., William A. (Eds), *Handbook of Distance Education*, Lawrence Erlbaum Associates.
- CEDEFOP, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/ELearning/glossary/alpha_list.asp?cPage=2&letter=e&l_id=1
- Danziger J., Grant R. (2005), *Exploring the Corporate Benefits and Employee Adoption of Corporate E-learning*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος <http://www.crito.uci.edu/pubs/2005/grantDanziger.pdf>.
- Ebusinessforum (2005), *Ηλεκτρονική Μάθηση και Περιβάλλον Εργασίας*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος http://www.ebusinessforum.gr/content/downloads/OE_H2_Deliverable.pdf.

- Elearnity (2002), *Europeans cautious about e-learning*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος <http://www.elearnity.com/A555F3/research/research.nsf/ByKey/SHOE57LE6C>
- Frankola K. (2001), *Why online learners drop out*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος <http://www.workforce.com/archive/feature/22/26/22/index.php?ht=why%20online%20learners%20drop%20out%20why%20online%20learners%20drop%20out>
- Guglielmino L., Guglielmino P. (2001), Moving Towards a Distributed Learning Model Based on Self-Managed Learning, in *Advanced Management Journal*, 66(3), 36-43.
- LearnFrame (2000), *Facts, Figures & Forces behind e-learning*, τελευταία πρόσβαση Ιανουάριος 2006 ιστοχώρος <http://www.spectrainteractive.com/pdfs/elearning-factsReport.pdf>
- Martinez M. (2003), High attrition rates in e-learning: challenges, predictors and solutions, in *The eLearning Developers' Journal*, 14, 1-9.
- Page K. (2006), *A preliminary study on the current state of e-learning in lifelong learning*, Cedefop Panorama Series.
- Ploski J. (2002), Blended learning: das richtige Mischungsverhältnis zum Erfolg, *IT-Trainingskongress Bonn*, τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2006 ιστοχώρος <http://195.30.59.228/it-kongress/dokumentation/Ploski.ppt>